



אתגליין בינייהו כל כף. יגלון ביני חברייה
ילפון אנון ארחין (ואתבסקון) ואתבסקיין מלין
בגווייהו. דהא מלין לא אתגליין אלא בינא
דהא קדשא בריה הוא אסתכים עמנא ועל
ידנא אתגליין מלין.

אמר רבי יוסי כתיב, (ישעיה נח) אז יבקע פשחר
אורף וגו'. זמין קדשא בריה הוא
לאכרזא על בנוי ויימא, אז יבקע פשחר
אורף וארכתך מהרה תצמח והלף לפניך
צדקך וכבוד יי ואספקך, (דף צו ע"א).

פרשת וירא אליו

רבי חייא פתח (שיר השירים ב) הנצנים נראו
בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור
נשמע בארצנו. הנצנים נראו בארץ, כד פרא
קדשא בריה הוא עלמא. יהב בארעא כל
חילא דאתחזי לה. וכלא הוה בארעא, ולא
אפיקת איבין בעלמא עד דאתברי אדם, פיון
דאתברי אדם, כלא אתחזי (ד"א ל"ג למיפק)
בעלמא, וארעא גליאת איבהא וחילהא
דאתפקדו בה.

בנונא דא שמים לא יתבו חילין לארעא עד
דאתא אדם. הדא הוא דכתיב, (בראשית
ב) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב
השדה טרם יצמח כי לא המטיר יי אלהים
על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה.
אטמרו כל אנון תולדין ולא אתגלון, ושמיא
אתעכבו דלא אמטירו על ארעא, בגין דאדם
אין, דלא אשתכח ולא אתברי, וכלא אתעכב
בגיניה, פיון דאתחזי אדם, מיד הנצנים נראו
בארץ וכל חילין דאתמרו אתגליאו
ואתיהיבו בה.

עת הזמיר הגיע, דאתפקן תקונא דתושבחין
לזמרא קמי קדשא בריה הוא מה דלא

שנענשו, אלא משום שדברים
התגלו ביניהם כל כף. יגלו לבין
החברים, וילמדו אותם הדרכים,
(וימתחקים) ויתכסו הדברים
בתוכם, שהרי אין הדברים
מתגלים אלא בינינו, שהרי
הקדוש ברוך הוא הסכים עמנו,
ועל ידינו מתגלים הדברים.

אמר רבי יוסי, כתוב (ישעיה נח) אז
יבקע פשחר אורף וגו'. עתיד
הקדוש ברוך הוא להכריז על
בניו ויאמר, אז יבקע פשחר
אורף וארכתך מהרה תצמח
והלף לפניך צדקך כבוד ה'
יאספקך.

פרשת וירא אליו

רבי חייא פתח, (שיר ב) הנצנים
נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול
התור נשמע בארצנו. הנצנים
נראו בארץ, כשפרא הקב"ה את
העולם, נתן בארץ כל הפח
שראוי לה, והכל היה בארץ, ולא
הוציאה פרות בעולם עד שנברא
אדם. פיון שנברא אדם, הכל
ראוי (ד"א לצאת) בעולם, והארץ
גלתה את פרותיה וכתה
שנפקדו בה.

כמו זה השמים לא נתנו כחות
לארץ עד שבא אדם. זהו שכתוב
(בראשית ב) וכל שיח השדה טרם
יהיה בארץ וכל עשב השדה
טרם יצמח כי לא המטיר ה'
אלהים על הארץ ואדם אין
לעבד את האדמה. נסתרו בה
כל אותם תולדות ולא התגלו,
והשמים התעכבו, שלא המטירו
על הארץ משום שאדם אין,
שלא נמצא ולא נברא, והכל
התעכב בגללו. פיון שנראה
אדם, מיד הנצנים נראו בארץ,
וכל הכחות שנסתרו, התגלו
ונתנו בה.

עת הזמיר הגיע, שהתפקן תקון
התשבחות לומר לפני הקב"ה



אֲשֶׁתְּכָח עַד לָא אֲתַבְרִי אָדָם. וְקוּל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ. דְּהָא (ד"א דא) (ד"א ל"ג בל) מְלָה דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא (ד"א ל"ג דְעַבְד) דְלָא (דף צו ע"ב) אֲשֶׁתְּכָח בְּעֵלְמָא עַד דְאֲתַבְרִי אָדָם. פִּיּוֹן דְאֲשֶׁתְּכָח אָדָם פּוּלָא אֲשֶׁתְּכָח.

בְּתַר דְחֵטָא, פּוּלָא אֲסַתְלַק מְעֵלְמָא וְאֲתַלְטֵינָא אַרְעָא. הָדָא הוּא דְכְתִיב, (בראשית ג) אַרְוֵרָה הָאֲדָמָה בְּעֵבֹרְךָ וְגו'. וְכְתִיב פִּי תַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה לֹא תִסֵּף תֵּת פְּחָה לָךְ וְגו'. וְכְתִיב וְקוּץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ.

אֲתָא נַח וְתַקֵּן קַרְדֻּמִּין וּפְצִירֵי בְעֵלְמָא. וְלִבְתַּר וַיִּשְׁתֶּן מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֲהֵלָה. אֲתוּ בְנֵי עֵלְמָא וְחִבּוּ קַמִּיהּ דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. וְאֲסַתְלַקוּ חֵילִין דְאַרְעָא (דְעֵלְמָא) כְּמִלְקַדְמִין, וְהוּוּ קִיַּיְמִי עַד דְאֲתָא אַבְרָהָם.

בֵּינָן דְאֲתָא אַבְרָהָם (לְעֵלְמָא) מִיַּד הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאַרְץ, אֲתַתְקֵנוּ וְאֲתַגְלוּ כָּל חֵילִין בְּאַרְעָא. עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ. בְּשַׁעֲתָא דְאָמַר לִיהּ קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דִּיתְגַּזֵּר, פִּיּוֹן דְמֵטָא הֵהוּא זְמַנָּא דְבְרִית אֲשֶׁתְּכָח בֵּיהּ בְּאַבְרָהָם וְאֲתַגְזֵר. כְּדִין אֲתַקְיִים בֵּיהּ כָּל הָאִי קָרָא, וְאֲתַקְיִים עֵלְמָא, וּמְלָה דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוָה בְּאֲתַגְלֵינָא בֵּיהּ הָדָא הוּא דְכְתִיב וַיִּרְא אֱלֹהֵי יי'.

רַבִּי אֱלֻעָזַר פִּתַּח הָאִי קָרָא (בְּשַׁעֲתָא) בְּתַר דְאֲתַגְזֵר אַבְרָהָם. דְעַד לָא אֲתַגְזֵר לָא הָוָה מְלִיל עַמִּיּה אֱלָא מַגּוּ דְרָגָא תַּתְּאָה, וְדַרְגִּין עֵלְאִין לָא הוּוּ קִיַּיְמִי עַל הֵהוּא דְרָגָא. פִּיּוֹן דְאֲתַגְזֵר מִיַּד הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאַרְץ אֱלִין דְרָגִין תַּתְּאִין דְאֲפִיקַת וְאֲתַקִּינַת הָאִי דְרָגָא תַּתְּאָה. עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ אֱלִין עַנְפוּי דְעַרְלָה.

מָה שְׁלָא נִמְצָא עַד שְׁלָא נִבְרָא אָדָם. וְקוּל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ, שְׁהֲרִי (וְהוּא) [בל] דְכַר שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא [ד"א שְׁעֵשָׂה] הַקְּב"ה שְׁלָא נִמְצָא בְּעוֹלָם עַד שֶׁנִּבְרָא אָדָם. פִּיּוֹן שְׁנִמְצָא אָדָם, הַכֹּל נִמְצָא.

אַחַר שְׁחֵטָא, הַכֹּל הִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם וְהִתְקַלְלָה הָאָרֶץ. זֶהוּ שְׁפָתוּב (בְּרַאשִׁית ג) אַרְוֵרָה הָאֲדָמָה בְּעֵבֹרְךָ וְגו', וְכַתוּב כִּי תַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה לֹא תִסֵּף תֵּת פְּחָה לָךְ וְגו', וְכַתוּב וְקוּץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ.

כָּא נַח וְתַקֵּן קַרְדֻּמִּים וּפְצִירוֹת בְּעוֹלָם. אַחַר כֵּן, וַיִּשְׁתֶּן מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֲהֵלָה. בְּאוּ בְנֵי הָעוֹלָם וְחִטְאוּ לְפָנֵי הַקְּב"ה, וְהִסְתַּלְּקוּ צְבָאוֹת הָאָרֶץ [שֶׁל הָעוֹלָם] כְּמִקְדָּם, וְהָיוּ עוֹמְדִים עַד שֶׁבָא אַבְרָהָם.

בֵּינָן שֶׁבָא אַבְרָהָם [לְעוֹלָם], מִיַּד הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאַרְץ, הִתְתַּקֵּנוּ וְהִתְגַּלוּ כָּל הַצְּבָאוֹת בְּאַרְץ. עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ, בְּשַׁעֲתָא שְׁאָמַר לוֹ הַקְּב"ה לְמוּל. פִּיּוֹן שְׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁבְרִית נִמְצְאָה בּוֹ בְּאַבְרָהָם וְנִמּוּל, אִזְ הַתְּקִים בּוֹ כָּל הַפְּסוּק הַזֶּה, וְהַתְּקִים הָעוֹלָם, וְדַכַּר הַקְּב"ה הִיָּה בְּהִתְגַּלוּת בּוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוּב וַיִּרְא אֱלֹהֵי ה'.

רַבִּי אֱלֻעָזַר פִּתַּח הַפְּסוּק הַזֶּה [בְּשַׁעֲתָא] אַחַר שֶׁנִּמּוּל אַבְרָהָם. שְׁעַד שְׁלָא נִמּוּל, לֹא דַכַּר עֲמוּ אֱלָא מִתּוֹךְ דְרָגָה תַּתְּוֹנָה, וְהַדְּרָגוֹת הָעֵלְיוֹנוֹת לֹא הָיוּ קִיַּיְמִים עַל אוֹתָהּ הַדְּרָגָה. פִּיּוֹן שֶׁנִּמּוּל, מִיַּד הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאַרְץ. אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת הַתַּתְּוֹנוֹת שֶׁהוֹצִיָּאה וְהִתְקִינָה הַדְּרָגָה הַתַּתְּוֹנָה הַזֹּאת. עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ - אֵלּוּ עַנְפֵי הָעַרְלָה. וְקוּל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ - זֶהוּ קוּל שִׁיּוּצָא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ פְּנִימֵי שֶׁל הַכֹּל, וְאוֹתוֹ קוּל נִשְׁמַע, וְזֶה קוּל

וְקוּל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ. דָּא קוּל דְנִפְיַק מַגּוּ (דף צז ע"א) הֵהוּא פְּנִימָא



דכלא וְהוּא קוּל נִשְׁמַע וְדָא קוּל דְגִזְר מְלָה
לְמַלְלָא וְעֵבִיד לָהּ שְׁלִימוּ.

תָּא חֲזִי, דְעַד לָא אַתְגְּזֵר אַבְרָהָם לָא הוּהוּ
עָלִיָּה אֲלָא הָאִי דְרָגָא פְּדָאֲמָרְן, פִּינּוּן
(לְבַתֵּר) דְאַתְגְּזֵר מַה כְּתִיב וַיֵּרָא אֵלָיו יי. לְמָאן,
דְהָא לָא כְּתִיב וַיֵּרָא יי אֶל אַבְרָם. דְאִי לְאַבְרָם,
מָאִי שְׁבַחָא הֵכָא יִתִּיר מִבְּקַדְמִיתָא עַד לָא
אַתְגְּזֵר דְכְּתִיב וַיֵּרָא יי אֶל אַבְרָם. אֲלָא רְזָא
סְתִימָא אִיהוּ, וַיֵּרָא אֵלָיו יי. לְהֵהוּא דְרָגָא
דְמַלְלִיל עַמִּיָּה, מַה דְלָא הוּהוּ מִקְדַּמַּת דְנָא עַד
דְלָא אַתְגְּזֵר. דְהִשְׁתָּא אַתְגְּלִי קוּל וְאַתְחַבֵּר
בְּדַבּוּר פֶּד מַלְלִיל עַמִּיָּה. וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח
הָאֵהָל. וְהוּא וְלֹא גְלִי מָאן. אֲלָא הֵכָא גְלִי
חֲכַמְתָּא דְכְּלָהוּ דְרָגִין שְׂרוּ עַל הָאִי דְרָגָא
תַּתָּאָה בְּתֵר דְאַתְגְּזֵר אַבְרָהָם.

תָּא חֲזִי, וַיֵּרָא אֵלָיו יי. דָּא הוּא רְזָא דְקוּל
דְאִשְׁתַּמַּע דְאַתְחַבֵּר בְּדַבּוּר וְאַתְגְּלִי בֵּיה.
וְהוּ"א יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל, דָּא עֲלָמָא עֲלָאָה
דְקָאִים לְאַנְהָרָא עָלִיָּה. כַּחוּם הַיּוֹם. דְהָא
אַתְנַהִיר יְמִינָא דְרָגָא דְאַבְרָהָם אַתְדַּבֵּק בֵּיה.
דְכֵר אַחַר כַּחוּם הַיּוֹם בְּשַׁעֲתָא דְאַתְקָרִיב
דְרָגָא לְדְרָגָא בְּתִיאֻבְתָּא דְדָא לְקַבֵּל דָּא.

וַיֵּרָא אֵלָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא עַד לָא אַתְגְּזֵר
אַבְרָהָם הוּהוּ אָטִים. פִּינּוּן דְאַתְגְּזֵר
אַתְגְּלִי כִלְא וְשָׂרָא עָלִיָּה שְׁכִינְתָּא בְּשְׁלִימוּ
פְּדָקָא יָאוּת. תָּא חֲזִי וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל.
וְהוּא. דָּא עֲלָמָא עֲלָאָה דְשָׂרִי עַל הָאִי עֲלָמָא
תַּתָּאָה. אִימְתִי כַחוּם הַיּוֹם בְּזַמְנָא דְתִיאֻבְתָּא
דְחַד צַדִּיק לְמִשְׁרֵי בֵּיה.

מִיָּד וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים
נֹצְצִים עָלָיו. מָאן אַנּוּן שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים.
אֵלִין אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב דְקִיָּיִמִי עָלִיָּה דְהָאִי
דְרָגָא, וּמַנְיָיְהוּ (דף צט ע"א) יָנִיק (יְסוּדָא דְעֲלָמָא)

שְׁגוּזֵר דְכֵר לְדַבֵּר וְעוֹשָׂה לָהּ
שְׁלִמוּת.

בָּא רָאָה שְׁעַד שְׁלֹא נִמּוּל
אַבְרָהָם לָא הִיָּתָה עָלָיו אֲלָא
הַדְרָגָה הַזֹּה כְּפִי שְׂאֲמָרְנוּ. פִּינּוּן
(אַחַר) שְׁנִמּוּל מַה כְּתוּב? וַיֵּרָא
אֵלָיו ה'. לְמִי? שְׁהִרִי לָא כְּתוּב
וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם? שְׂאֵם לְאַבְרָם
אֲז מַה הַשְּׁבַח כָּאן יוֹתֵר
מִבְּהַתְחֵלָה עַד שְׁלֹא נִמּוּל
שְׁכַתוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם? אֲלָא
סוּד נִסְתֵּר הוּא. וַיֵּרָא אֵלָיו ה' -
לְאוּתָהּ דְרָגָה שְׁדַבְּרָה עִמּוּ, מַה
שְׁלֹא הִיָּה מִקְדָּם לְזֵה עַד שְׁלֹא
נִמּוּל. שְׁכַעַת הַתְּגַלָּה הַקּוּל
וְהַתְּחַבֵּר בְּדַבּוּר כְּשִׁדְבֵר עִמּוּ.
וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל. וְהוּא -
וְלֹא גְלָה מִי. אֲלָא כָּאן גְּלָה אֵת
הַחֲכַמָּה שְׁכַל הַדְרָגוֹת שְׂרוּיּוֹת
עַל הַדְרָגָה הַתְּחַתּוּנָה הַזֹּה אַחַר
שְׁנִמּוּל אַבְרָהָם.

בָּא רָאָה, וַיֵּרָא אֵלָיו ה' - זֵהוּ
הַסּוּד שְׁקוּל שְׁנִשְׁמַע שְׁהַתְּחַבֵּר
בְּדַבּוּר וּמַתְגַּלָּה בּוּ. וְהוּ"א יוֹשֵׁב
פֶּתַח הָאֵהָל - זֵהוּ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן
שְׁעַמַּד לְהָאִיר עָלָיו. כַּחוּם הַיּוֹם,
שְׁהִרִי הוּאֵר הַיָּמִין, הַדְרָגָה
שְׂאַבְרָהָם נְדַבֵּק בּוּ. דְכֵר אַחַר
כַּחוּם הַיּוֹם - בְּשַׁעַת שְׁמַתְקַרְבַּת
דְרָגָה לְדְרָגָה בְּתִשׁוּקָה שְׁל זֵה
כְּנֻגַד זֵה.

וַיֵּרָא אֵלָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַד
שְׁלֹא נִמּוּל אַבְרָהָם, הִנֵּה אָטוּם.
פִּינּוּן שְׁנִמּוּל, הַכֹּל הַתְּגַלָּה,
וְשָׂרָתָה עָלָיו שְׁכִינָה בְּשְׁלִמוּת
כְּרָאוּי. בָּא רָאָה, וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח
הָאֵהָל. וְהוּא - זֵהוּ הָעוֹלָם
הָעֲלִיּוֹן שְׁשׁוּרָה עַל עוֹלָם
הַתְּחַתּוֹן הַזֵּה. אִימְתִי? כַּחוּם
הַיּוֹם, בְּזַמֵּן שְׁתִּשׁוּקָתוֹ שְׁל צַדִּיק
אַחַד לְשֵׁרוֹת בּוּ.

מִיָּד - וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה
שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְצִים עָלָיו. מִי
הֵם שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים? אֵלוּ אַבְרָהָם



ואתון. פדין וירא וירץ לקראתם. דתיאובתא דהאי דרגא תתאה לאתחברא בהו וחדוותא דילה לאתמשכא אבתרייהו. וישתחו ארצה, לאתתקנא פרסייא לגבייהו.

תא חזי, עבד קדשא בריך הוא לדוד מלפא חד סמכא מפרסייא עלאה פאבהו. ואף על גב דאיהו פרסייא לגבייהו. אבל בזמנא דאתחבר בהו איהו חד סמכא לאתתקנא בפרסייא עלאה. ובגין כך נטל מלכותא בחברון דוד מלפא שבע שנין לאתחברא בהו. והא אתמר.

תוספתא

וירא אליו יי באלוני ממרא. אמאי באלוני ממרא, ולא באתר אחרא. אלא בגין דיהיב ליה עיטא על גזירו דקיימא דיליה. בשעתא דאמר קדשא בריך הוא לאברהם למגזר אזל אברהם למלך עם חברוי, אמר ליה ענר אנת בן תשעין שנין ואת מעיק גרמך. אמר ליה ממרא דכרת יומא דרמו לך פשדאי באתון דנורא. וההוא כפנא דעבר על עלמא דכתיב, (בראשית יב) ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה. ואנון מלכין דרדפו בתריהון ומחית נההון וקדשא בריך הוא שזבינה מפלא ולא יכיל בר נש למעבד לך ביש. קום עביד פקודא דמרך. אמר ליה קדשא בריך הוא, ממרא אנת יהבת ליה עיטא למגזר, חייך לית אנא מתגלי עליה אלא בפלטרין דילך, הדא הוא דכתיב באלוני ממרא (עד כאן התוספתא):

מדרש הנעלם

רבנן פתחי בהאי קרא (שיר השירים א) לריח שמניך טובים שמן תורק שמך וגו'. תנו רבנן האי נשמטא דבר אינש בשעתא דסלקא מארעא לרקיעא וקיימא בההוא זיהרא עלאה דאמרו, קדשא בריך הוא מבקר לה.

יצחק ויעקב, שעומדים על הדרגה הזו, ומתם היא יונקת [יסוד העולם] ונדונית. ואז - וירא וירץ לקראתם. שתשוקת הדרגה התחתונה הזו להתחבר בהם וחדותה להמשך אחריהם. וישתחו ארצה, להתקין להם כפא.

בא ראה, הקב"ה עשה את דוד המלך עמוד אחד מהכסא העליון כמו האבות. ואף על גב שהוא כפא אליהם, אבל בזמן שמתחבר בהם הוא עמוד אחד להתקין בכפא העליון, ולכך נטל את המלכות בחברון דוד המלך שבע שנים להתחבר בהם, והרי נאמר.

תוספתא

וירא אליו ה' באלני ממרא. למה באלני ממרא ולא במקום אחר? אלא משום שנתן לו עצה על ברית המילה שלו. בשעה שאמר הקב"ה לאברהם להמול, הלך אברהם להמלך עם חבריו. אמר לו ענר: אתה בן תשעים שנה, ואתה מעיק לעצמך?

אמר לו ממרא: הזכרת את היום שזרקו אותך הכשדים לתוף כבשן האש, ואותו רעב שעבר על העולם, שפיתוב (בראשית יב) ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה, ואותם מלכים שרדפו אחריהם והפית אותם, והקב"ה הציל אותך מהכל ולא יכל איש לעשות לך רע? קום ועשה את מצות רבונך! אמר לו הקב"ה: ממרא, אתה נתת לו עצה להמול, חייך איני מתגלה עליו אלא בפלטרין שלך. וזהו שפיתוב באלני ממרא. (עד כאן

התוספתא)

מדרש הנעלם רבותינו פתחו בפסוק הזה, (שיר א) לריח שמניך טובים שמן תורק שמך וגו'. שנו רבותינו, נשמה זו של בן האדם, בשעה שעולה מהארץ לרקיע ועומדת באותו זהר עליון שאמרנו, הקב"ה מבקר אותה.